

UMNYANGO WEFUNDO WEGAUTENG
UKUHLOLWA KWEBANGA LETJHUMI NAMBILI

ISINDEBELE ILIMI LESIBILI
IZINGA ELIPHAKATHI
(Iphepha Lesibili)

OCTOBER / NOVEMBER 2005
OKTOBER / NOVEMBER 2005

ISIKHATHI: Ama-iri ama-2

IMITLOMELO: 80

IMIYALO

- Iphepheli lineengaba ezihlanu. Isigaba A,B,C,D nesigaba E.
  - Khetha iingaba EZIMBILI kwaphela bese uphendula imibuzo engaphasi kwazo yoke.
  - Tlola ngesandla esihle nesibonakalako.
-
-

ISIGABA A

UMBUZO 1

Phendula umbuzo 1.1 no 1.2

Itsengo 5 - M.S. Ntuli

1.1 Funda ikondlo elandelako bese uphendula imibuzo:

Langa Lokuthula

(Ngomhla ka-02.09.93 eSewula Afrika)

Langa leentjhaba zephasi,
Langa lehlonipho zombebele
Langa lehlonipho yephasi
Langa lehlonipho yezenzo,
Themba lekusasa elikhanyako.

Ugeja ngombala ohlaza sasibhakabhaka,
Isibhakabhaka setshwayo lokujeja.
Wena unezenzo:
Izenzo zokufumbathana ngezandla,
Kuthule du! umzuzu,
Wakhe ukuthula komzuzu.

Wavuka ulele langa,
limphaphamtjhini zatjala
Ukuthula phezulu,
Zaphapha emhlana

Zilengisa amabhaloni,
Kwajama misebenzi kwakhulekwa.

Ngawe kwadinywa imitjhini,
Ngawe kwathula imirhatjho,
Ngawe kwajama, kwajama nesitimela:
He! Umoya ke?
Kwaba nokuthula ephasini,
Ukuthula kwengubo yeTempeli.

Langa lokuthula,
linkonzo zageja ngawe,
Kwabe zanele esele ziphakile,
Yabe yanele esele iphangalele,
Kwabe zanele iintandani,
Kwabizwa ithando umngani wakho

- 1.1.1 Tlola uveze okutjihiwo yikondlo engehla. Ipendulwakho ingeqi emideni esithandathu. (6)
- 1.1.2 Ingabe ikondlo le imumethe umlando oliqiniso owenzeka eSewula Afrika nanyana ongasiwo iqiniso na? Vuma nanyana uphike bese uyasekela unqophisa ekondlweni (4)
- 1.1.3 Tlola uveze umoya wekondlo bese uyasekela. (2)
- 1.1.4 Tsenga ikondlo le ngaphasi kwesakhiwo sangaphakathi. Ipendulwakho ayisekelwe begodu ingeqi emideni ebunane. (8)
- 1.2 Funda ikondlo elandelako bese uphendula imibuzo: [20]

Mthombo Ongomiko.

Mthombo wefundo ephezulu,
Mthombo wamanzi amnandi,
Mthombo wepilo ehle,
Rholo labanzima,
Mkhanyisi okhanyisela iintjhaba zoke,
Ngiyathokoza Mthombo ongomiko.

Uphakathi kwehlathi ujame wedwana
Ujame njengekutani,
Usiza abancani nabakhulu
Ubapha ituthuko ekulu.
Ngiyathokoza mthombo ongomiko,
Ngiyakuhlonipha mthombo ongomiko.

Ngafika kuwe ngingazi litho,
Ngeza kuwe ngingakaphathi litho
Ngatheleka kuwe ngingasilitho,
Ihloko yami inganalitho,
Ngiyakuthanda mthombo ongomiko.
Uyangithabisa mthombo ongomiko

Enqabeni neNaape kuhlala amasokana,
ENofanezile neMthonjeni kuhlala iintombi,
Sibuyaphi isitjhaba sekhethu esingaka?
Sivela kizo zoke iindawo
Sisela amanzi wetuthuko.
Mthombo ongomiko khul' uyephezulu,
Mthombo udume eentjhabeni zoke,
Angazi ukuthi ngithini.

Ngikubize ngelwandle lefundo,
Ilwandle lefundo ephezulu,
Kufundwa imini nobusuku,
Siyabuswa angekhe ngakulibala,Siyabuswa:
Ngamanzi owangiseza wona,
Emthonjeni ongomiko.

- 1.2.1 Ngomutjho akhe uveze bonyana umthombo ujameleni ekondlweni le bese usekela ipendulwakho. (2)
- 1.2.2 Kubayini imbongi ikhethe ukusebenzisa amagama alandelako: 'Ngikubize ngelwandle lefundo' (2)
- 1.2.3 Umthombo ekukhulunywa ngawo lo unzinze kuphi? (1)
- 1.2.4 Ngemida ebunane, tlola uveze bonyana ikondlo le ikhuluma ngani. (8)
- 1.2.5 Tsenga ikondlo le ngaphasi kwesakhiwo sangaphandle. Ipendulwakho ingeqi emideni ebunane. (7)

[20]

IMITLOMELO YESIGABA A: [40]

NANYANA

ISIGABA B

UMBUZO 2

Phendula umbuzo 2.1. no-2.2 kilesisigaba.

Kanti Ngewakabani - N.E.Skosana

2.1 Funda isiqetjhana esilandelako bese uphendula imibuzo:

Ntuli:	O! Utjho njalo? Utjho njalo Mdoswa? Kulungile. (<i>UNtuli athi uyatjhuguluka abone uNaGajana ajame hlanu kakwagogo.</i>) NaGajana,usatshitshimele la? Kanti awukayokufuna uFuduka? Jama –ke bengibuye. (<i>UNtuli agadange ngamaqha amade atjhinge ngakwakhe.</i>)
NaGajana:	(<i>Azililela.</i>) Maye mina ngafa! Akhese utjho bona ngizakuthomaphi nangifunana noFuduka ilanga selitjhingile nje.

Phendla

Gogo:	<i>(Ahleba) NaGajana yewungene ngakwamapha uzihlalele khona. (Ngambala uNaGajana angene ngakwagogo. UNtuli aphume ngakwakhe aphethe esingangani isibhuku. Uyeza ukhuluma yedwa.)</i>
Ntuli:	<i>Uyazi isidlhadlha somtwanesi asiliboni itjhudu elingakangaka elisivelelakweli. Ukhona umuntu ophile kuhle tswe ehloko ongabalekana netjhudukazi elingaka? UFuduka lo uyarhapha. Ngifung'amaNghana. Kghani uloyiwe? (Athi uphosa amehlo esibayeni abone iinkomo.) Akhese uthi uyaziqala, alo uthi bubuhle beenkomo lobu. Nx! Umtwana lo wenzani afuna ukungikhupha ukudla ngembonyeni? (Athi angatjho njalo akwate khulu kwanje. Ajame tsi ecabazini. Aqale iinkomo.) Uyazi besele ngithi ngiqalwe bezimu bekhethu ngetjhudu elingakeli. Umuntu ubazabe arage imicwana kezincani ayokuqedelela ubukhazi obatlhayelako kwaGajana. Napa nabo abasapheli ekhayapha neemphongokazi. Bayangirara bona bathi mina iinkomo zabo ngizithathephi abantazanaba bangakalotjplwa nje. (Athi angatjho njalo akhumbule uNaGajana. Atjhingwe ngakwagogo. Esangweni kusajame ugogo banoMdoswa.)</i>
Ntuli:	<i>NaGajana! (Athi uyaqala angambona.) Kanti umfazi loya uyephi?</i>
Gogo:	<i>Hawu, uyephi? Angithi uthe ayofuna uFuduka?</i>
Ntuli:	<i>Alo uyomfunaphi sekurhwaqele nje? Mh! uyarhapha umfazi lo yi. (Utjho nje selarhidlwa livalo.)</i>

- 2.1.1 Tlola isibongo salapha uNtuli athethe khona. (1)
- 2.1.2 Ngebakabani ubukhazi okufanele buyokuqedelelobo. Buyokuqedelelwa ngaziphi iinkomo? (2)
- 2.1.3 Tlola amanye amabizo uNtuli aziwa ngawo kilomdlalo. (2)
- 2.1.4 Umntwana osidlhadlha okukhulunywa ngaye lo ngubani? (1)
- 2.1.5 UFuduka uphaya umnono ngesandla. Vuma nanyana uphikise umbono lo bese usekela ngamaphuzu amathathu unqophise encwadini. (7)
- 2.1.6 Tlola uveze bonyana uNtuli uvezwe njengomlingisi onjani. Veza amaphuzu amane. (4)
- 2.1.7 Incwadi le iphetheke njani? Ingabe isiphetho esinje siyemukeleka na? Sekela unqophise emdlalweni. (3)

[20]

2.2 Funda isiqetjhana esilandelako bese uphendula imibuzo:

Madzela:	Ncema ungafuni ukungenza isitjhimani sona sitjhela ngokugagadhela umntazana. Angisiso mina isitjhimani nawe uyakwazi lokho. (<i>Abone bonyana uNcema selahlengozela iminyembezi. UMadzela asuke phambi kwakhe. Athi bahlale phasi. Ngambala bahlale.</i>)
Madzela:	Yitjho ngilalele langa lami. (<i>Utjho ngeliphasi kwanje</i>)
Ncema:	(<i>Usula iminyembezi.</i>) Madzela ungalumbani bona ngiyakudelela. Kunento ebudisi phezu kwami ngawe.
Madzela:	Ngami? (<i>Selararekile</i>) Khuyini lokho?
Ncema:	Uqomisa mina nje, uqomisa umkhonto.
Madzela:	(<i>Ithi kanti ubaqondame aqale ngehlangothini lakaNcema, ajike amqale ngemehlweni.</i>) Uthini? Angizwa?
Ncema:	Iye, uyangizwa, ngithi uqomisa umkhonto.
Madzela:	Mkhonto kabani engiwuqomisako byo?
Ncema:	Ngewangekosini.
Madzela:	Woo! Ncema, akhese ukhulume indabakho le ngikuzwe kuhle bona unqophephi.
Ncema:	Ngeveke egadungileko khengakhanjelwa bantazana bangekosini kwaMabhera. Bathe nabasele bakhamba sibaphelekela sinoSuhla. Omunye wangibuza bona sengikhonjwephi. Mina ngathi angikarhabi ukukhonjwa. Ngisadla ibisi leenkomo zakababa. Wathi ngingasakhonjwa ndawo ngombana sengikhonjiwe ngekosini.
Madzela:	(<i>Selajuluka ipumulo.</i>) Batjho ukhonjwe ngubani ngekosini?
Ncema:	Angazi bona ngikhonjwe ngubani.
Madzela:	Alo wena utheni? (<i>Umqala ngamehlo afiiyelako.</i>)
Ncema:	Agu, Madzela bengizakuthini? Sengarareka.
Madzela:	Iye, urareke kuhle. (<i>Uyamtshima kazi.</i>)
Ncema:	Agu, Madzela alo yikulumo bani-ke leyo? (<i>Kazi naye uNcema selakhuluma amqale ngemehlweni. Kghani akasamsabi kwanje.</i>)
Madzela:	Ncema, ngipha isithembiso sami ngikhambe. Ilanga liyatjhinga kusasa ngivukela emberegweni eTshwana. (<i>Utjho nje selabambe isandla sakaNcema usigubuzese ngesakhe. UNcema arhatjhe isandla sakhe.</i>)
Ncema:	Madzela, awuboni bona nangikunikela isithembiso sakho ngikuqomisa nomkhonto. Awa, mina ngiyesaba.

- 2.2.1 Kubayini uMadzela athi **LANGA LAMI** kuNcema. Hlathulula ngomutjho. (1)
- 2.2.2 UNcema utjho ukuthini ngamagama la! **‘Uqomisa mina nje uqomisa umkhonto’**. Hlathulula uveze amaphuzu amabili asekelweko. (4)
- 2.2.3 Sele kusikhathi esingangani uMadzela asoma uNcema, ingabe lokho kuvezani ngoNcema. (3)
- 2.2.4 Ngewakwabani uNcema? (1)
- 2.2.5 Incwadi le ifundisa ngethando elingakwazi ukuthela iinthelo ezifaneleko ngebanga lokukhandelwa masiko. Vuma nanyana uphikise umbono lo bese usekela ngamaphuzu amabili unqophise emdlalweni. (5)
- 2.2.6 Hlathulula bonyana uMadzela uvezwe njengomlingisi onjani ngamaphuzu amathathu asekelweko ngokunqophisa encwadini? (6)

[20]

IMITLOMELO YESIGABA B: [40]

NANYANA

ISIGABA C

UMBUZO 3

Phendula umbuzo 3.1 no 3.2

Amabatha - Masango B.D

3.1 Funda iinqetjhana ezilandelako bese uphendula imibuzo engenzasi.

Kuthe sekubethe i-awara letjumi nambili ebusuku kwafika ukuphatheka kuZondiwe. Wakhumbula bona indlu yokusithela ilibangana ukusuka ekamerweni akilo. Aye emnyango afike awuvule buthaka alunguze ngapha nangapha angaboni litho. Aphume arhabile bonyana ayozisiza msinyazana. UBathabile ulele embhedeni uyacabanga ngokumenzakalele namhlanje. Ezwe umnyango uvuleka. Anganaki litho acabange bonyana nguZondiwe. Abuye ezwe isikhiya silila. Ngehliziyo athi uyakhiyela ugala, kanti sekungena uMjarimani ngekamerweni. Atjhidele lapha kulele khona uBathabile afike ajame amqale athi: "Bathabile Hlokhloko lami lomlambo, ungibawe bona ngingabangi itjhada. Kwanje ngibawa wena bonyana ungathomi wenze itjhada emzini wabantu ebusuku. Sengingenile mina. Ngifuna ukubona isiratjhana esingivalelela ngaphandle. Ngifuna singitjele kuhle bonyana singubani. Athuke uBathabile arhudule amehlo angaphenduli. Ararwe nguMjarimani osele ala, kanti kufuze kube nguZondiwe. UMjarimani atjhidele emnyango. Akhiyulule ajame ngemva komnyango. Alungiselele ukungena kwakaZondiwe bona enze lokho akunqophileko. Afike uZondiwe avule angene, avale umnyango adlulele embhedeni. Uthe lapha ahlala phezu kombhede wabona kujame umuntu ombethe ngendlela esabekako. Waqala phasi uZondiwe wabuya waqala uBathabile, wathi: "Ungubani wena ojame ngemva komnyango?"

- 3.1.1 Yini ocabanga bona singathi kuyinto embi ngoBathabile ngalesisehlakalo esimvelela ebusuku kangaka. Hlathulula ngomutjho. (2)

- 3.1.2 Ngubani lo uMjarimani ambiza ngesiratjhana begodu kubayini ambize njalo. Hlathulula ngomutjho. (2)
- 3.1.3 Laba abantu abahlangeneko bahlanganele kuphi begodu bahlanganiswe yini? (2)
- 3.1.4 Tlola isibongo sakaMjarimani. (1)
- 3.1.5 UBathabile akalaleli, uyadelela begodu uzikhohlisa ngokuthi usesemcani. Coca ngombono lo unqophise enoveleni. (6)
- 3.1.6 UBathabile wagcina alotjolwe ngubani? (1)
- 3.1.7 Coca ngokuvezwa kwakaZondiwe enoveleni yokana. Sekela ipendulwakh o unqophise enoveleni. (6)
- [20]
- 3.2 Funda isiqeshana esilandelako bese uphendula imibuzo:

Abethwe livalo kwanje uMphikwa a wabone amazwi akhulunywa yikosikazakhe bonyana ayakhanya. Akhumbule bonyana nambala uBatjeleni izibulo lakhe se likhulile kungenzeka nalo lilethe umalukazana nanyana kungaba kunini. Alo kuzaba njani nakugugubala isimanje sakayise nesendodana? Athi "Hawu! Kosikazi kubayini ungicabangele njalo? Utjho bonyana ngikhubazwe besana mina? Angizwani nomuntu ocabangelana njalo. Ngitjhwile nekuthomeni bonyana ngithe nangifika erenkeni yamateksi ngafunyana kuliwa. Ngithe nangitjhidisa ikoloyi ngahlangana nelitje elifike labetha ikoloyi. Mina ngakhubazwa zinhlasela zelitje lelo."

Iphume ikosikazakhe. Ithi nayisemnyango ithi "Hayi-ke kulungile baba kodwana ifukwana yakhamba ngaphasi kwehlabathi yabe yavela yabonwa babantu. Ongitjela khona ngiyakwemukela ngombana thina kade singekho nawukhubazwa sitjhimani." Iphume ikosikazi yakhe iye ngendlini yokuphekela.

Athuke uMphikwa abuyekeze amazwi wekosikazakhe. "Ngikhubazwe sitjhimani? Uthini kodwana umfazi b?"

- 3.2.1 Kubayini uMphikwa abuyekeze amagama akhulunywe mkakhe. Veza amaphuzu amabili. (2)
- 3.2.2 UMphikwa lo ukhubazwe yini begodu bekubangwani. Hlathulula. (2)
- 3.2.3 UmkaMphikwa utjho ukuthini ngamagama la: '**ifukwana yakhamba ngaphasi kwehlabathi yabe yavela yabonwa babantu**'. Veza amaphuzu amabili. (2)
- 3.2.4 Ingabe uMphikwa uvika ngokuthi walimala ngayiphi indlela? Hlathulula. (2)
- 3.2.5 Tlola ibizo lezibulo lakaMphikwa kanye nesibongo sakhe. (2)

3.2.6 UMphikwa lo ngutsotsi, mkhohlisi, akathembakali, unehliziyo embi begodu uthanda nabafazi. Coca ngombono lo unqophise enoveleni yokana. (8)

3.2.7 Inovela le ifundisani. Ipendulwakho ayinqophiswe enoveleni yokana. (2)

[20]

[40]

IMITLOMELO YESIGABA C: [40]

NANYANA

ISIGABA D

Phendula yoke imibuzo.

UMBUZO 4

Ayikhulunyelwa Eziko - Jiyane DM., Mahlangu R.N.

4.1 Khetha inolwana eyodwa uyitlole ngemida elitjhumi njenganyana uyicocela abalaleleko uveze boke ubungwanekwana.

4.1.1 Indoda nenyoni.

4.1.2 Umqasa nebubhezi.

(10)

4.2 Tlola iimpendulo zeenrarejo ezilandelako:

4.2.1 Ngomuntu okhamba ehlathini, bese utjhugulula umbalakhe njalo.

(2)

4.2.2 Ngekunzi ebhodla ibhodle bese iyazisenga.

(2)

4.2.3 Ngentwami oyithengako uyayazi bewuyayibona, othengelwa yona akayiboni begodu ungena ngakiyo alele ngomgogodlha.

(2)

4.2.4 Ngomuntu oweyama umlambo uzele.

(2)

4.2.5 Ngomuntwami ogida agide bese uhlala ngemva komnyango.

(2)

4.3 Tlola iimpendulo zezaga ezilandelako:

4.3.1 Uthuvi benja buditjezeswa busesemanzi.

(1)

4.3.2 Isihlahla sentuthu kukuyigadunga.

(1)

4.3.3 Umseme wamafundo kawulali.

(1)

4.3.4 Komgade uhlonywa ngezinti.

(1)

4.3.5 Inyanga ayizelaphi.

(1)

4.3.6 Inceba lendoda alihlekwa.

(1)

Phendla

- 4.4 Emalangeni esiphila kiwo la ingabe izaga, izitjho, iinolwana neenrarejo zisese nomsebenzi omkhulu ekukhulisweni kwabantwana? Ngaphasi kwalowo nalowo umkhakha tlola uveze amaphuzu amathathu aveza ukuqakatheka kwependulwakho. (8)
- 4.5 Tlola indlela ezimibili esihlukanisa ngayo iinrarejo bese kuthi ngaphasi komhlobo ngamunye utlole nesibonelo. (6)
- [40]

IMITLOMELO YESIGABA D: [40]

NANYANA

ISIGABA E

UMBUZO 5

Phendula umbuzo 5.1 no 5.2

Uzangenzani - Jiyane, Masango, Skhosana

5.1 Funda isiqetjhana esilandelako bese uphendula imibuzo:

Uthe asakhamba ahlngane nomngani wakhe akade amgcina uSithole. Bubuye boke ubumnandi nethabo. USithole amthathe ambonise iindawo ezikarisako ngedorobheni. Wathanda ukulibala khulu nomnganakhe lo ngombana nakhu wamkhupha isizungu. Bathe baphuma kilendawo wamthatha wamusa lapha kuhlala khona iinyoka. Phela naye selalibele bonyana kude lapha afikele khona, uzwelele ubumnandi bedorobha. Kuthe lapha ilanga seliyokutjingga baya evilini (The Wheel). Bathi ukuzizwisa ngokukhwelela lijike nabo kancazana belfike phasi bahlike.

Kuthe lokha nabahlukana noSithole abone bonyana sekuhlwile kwamambala. Athome ukukhamba ngamandla kwanje, ezwe bonyana umzimba uyabhala. Lokho alinga ukukukwenza kade akugcina. Akatelele ukugadanga ngamandla ezwe sele kulila isifuba sithi tswi,tswi,tswi ehlise ikhambo lakhe. Ezwe iinhluthu ziphakama, azibhambade, acale ngapha nangapha aye phambili. Phela uMatjhiyana yindoda ezithembako ekuphoseni amaguduva.Uthe lapha aphakamisa amehlo abone ithunzana phambi kwakhe lithi sithe. Azidele kwanje athi "Ukufa kuphola."

Atjhidele ngamandla akhuphe amehlo eenkopheni. Asibone godu isithunzi akade asibona bonyana ngesomuntu.

Acabange bonyana uzakwenzanjani ngombana lomuntu ujamil akasikinyeki. Kungenzeka bona akasiyedwa. Akakho umuntu ongajama emnyameni kungekho nomuzi eduze ngaphandle koMgababa osesekudana. Akhuphe itjhwala akhokhe athi nangabe sipoko sizakutjhida.

- 5.1.1 Ngubani ekukhulunywa ngaye endatjaneni le? (1)
- 5.1.2 Uhlobene njani noSithole lo okukhulunywa ngaye? (1)
- 5.1.3 Ziphakanyiswa yini iinhluthu zomlingisi lo? Veza amaphuzu amabili. (2)

Phendla

- 5.1.4 Hlathulula ikulumo le ‘Phela uMatjhiyana yindoda ezethembako ekuphoseni amaguduva’. (2)
- 5.1.5 Konje uMatjhiyana uvakatjhe kiyiphi indawo, begodu ngasiphi isizathu? (3)
- 5.1.6 Hlathulula bona abantu abaziphosa phezu kwakhe laba bobani begodu bebefunani? (2)
- 5.1.7 Tlola isihloko sendatjana le. (1)
- 5.1.8 Bala iindawo ezimbili ezavakatjhelwa mlingisi oqakathekileko lo evakatjhwani lakhe. (2)
- 5.1.9 Ngamaphuzu amabili asekelweko veza bonyana uMatjhiyana uvezwe nje-ngomlingisi onjani. (4)
- 5.1.10 Akhe uveze isifundo esitholakala endatjaneni le ngamaphuzu amabili. (2)
- [20]

5.2 Funda isiqetjhana esilandelako bese uphendula imibuzo:

Unina uyalizwa itjhadana labantazanyana ngaphandle, aphume burhaba apethe iimpahla. Napaya abantazanyana sebayokusithela, ahandlwe lirogwana lakaBathabile hlangu newonyana. Limuthi rha ivalo.

“Bathabile! Thabi!” UBathabile sengitjho ukuzwa. Arhabele lapho avasela khona.

“Utjho Samesi, uphi umtwana? Nakathi mehlo suka abone ngemilenzana iqale phezulu irarhararha ngebhadini. Atjho ngebelo.

“Maye! Umntanami.” Amkhuphe masinyana ahlabe umkhosi. “Mma-ke! Baba! Maye mina!” Beze bagijima begodu balakanyana abazali bakhe.

“Khuyini! Moya? Kuwuwelela unina. Akhohlele umlibe umtwana.

“Wenzeni Moya? Urhitjiwe?”

“Uwele ngemanzini mma.” Bambhambade emhlana balinge ukumkhupha amanzi. Aphume kancani abe ayarhule namehlo umtwana. Kuthathe uyisemkhulu athi “Zimbi izinto, angiyokufuna ikoloyi asiwe esibhedlela.” “Utjho njalo SoMgulakudla?

“Mina ngiyasola. Okungcono akasiwe kuMswanebhalabhala, mhlamunye zizinto zabantu nje.”

“Uthomile mfazi, ungathi into isemtarini nje ukhulume ngabosiyazi? Akasiwe esibhedlela.” Leqe khonokho iqhegu linqophe endleleni ekulu.

Endleleni ve ikoloyi kaSiraphapoto ikhwahlana asebenza kilo emapulodweni. Alinge ukuyijamisa ngazo zoke iindlela.

Wo! Jama!”

ISINDEBELE ILIMI LESIBILI IZINGA ELIPHAKATHI (Iphepha Lesibili) 926-2/2K	12
---	-----------

- 5.2.1 Balakanyana nje ababelethi kwenzenjani. Hlathulula uveze amaphuzu amabili. (2)
- 5.2.2 Tlola ibizo lomtwana owele ngemanzini lo nelikanina. (2)
- 5.2.3 Tlola isibongo seqhegu eleqakweli nesibongo somntwana lo. (2)
- 5.2.4 Uphi uyise lomtwana lo, wenzani lapho? Hlathulula. (2)
- 5.2.5 Isiqetjhanesi sikhutjhwe endatjaneni yesihloko esithini? (1)
- 5.2.6 Ugogo lomntwana lo utjho ukuthini ngokuthi **zizinto zabantu**. Hlathulula ngephuzu. (1)
- 5.2.7 Ngokubona kwakho uMswanebhalabhala lo mhlobo bani wenyanga. Veza iphuzu elilodwa elisekelweko. (2)
- 5.2.8 Indatjana le ifundisani. Ipendulwakho ayibe mimida emibili (2)
- 5.2.9 Ngamaphuzu amathathu asekelweko tlola uveze bonyana uNomoya uvezwe njengomlingisi onjani. (6)
- [20]**

IMITLOMELO YESIGABA E: [40]

INANI LOKE: [80]